

FUNDACJA
DLA EDUKACJI
SPOŁECZNEJ

JAK ZROBIĆ POLITYKĘ MŁODZIEŻOWĄ

Wrocław 2015

Młodzi ludzie są przyszłością. Ich doświadczenia, sposób patrzenia na świat, pomysły i wizje będą wcześniej czy później decydować o tym, jaka będzie rzeczywistość. Wcześniej czy później losy każdego miasta, regionu, kraju będą zależały od tych, którzy teraz jeszcze są młodzi. Zatem konsekwencje kształtowania się postaw młodych ludzi ponoszone są przez wszystkich. I dlatego właśnie rozwój młodych ludzi powinien być otaczany szczególną troską. I powinna to być troska publiczna, obywatelska, powinna stanowić element polityki lokalnej, regionalnej i krajowej. Polityka zajmująca się wspieraniem rozwoju młodych ludzi jest właśnie polityką młodzieżową.

Zapraszam do przeczytania publikacji, która ma po pierwsze opowiedzieć o tym czym i po co jest polityka młodzieżowa, po drugie pokazać, jak się ją robi praktycznie, zarówno wskazując modelowe rozwiązania i sprawdzone narzędzia, jak i opisując procedurę postępowania przy kreowaniu lokalnej strategii na rzecz ludzi młodych.

Mam nadzieję, że czytelnikom, których z pewnością łączy pasja pracy z młodzieżą, materiał ten da inspirację i impuls do dalszego poprawiania świata na lepsze.

Paweł Dębek

Prezes Instytutu Edukacji Społecznej

Polityka zajmująca się wspieraniem rozwoju młodych ludzi jest więc polityką młodzieżową. Może ona pojawiać się w dwóch wymiarach. Tak zwana "mała" polityka młodzieżowa zamyka się w obszarze edukacji pozaformalnej, a podstawowym narzędziem jej realizacji są organizacje pozarządowe. Ma ona na celu uczenie młodych ludzi umiejętności społecznych, aktywizowanie na rzecz lokalnych społeczności, włączenie w procesy obywatelskie. Jej podstawowym założeniem jest optymalne, zgodne z możliwościami, przejmowanie przez młodych ludzi odpowiedzialności za sam proces edukacji pozaformalnej. A więc młodzi ludzie nie tyle mają być odbiorcami działań edukacyjnych, ale przede wszystkim mają je kreować i uczestniczyć w nich, a rolę dorosłych jest proces ten animować, wspierać, dostarczać odpowiednich narzędzi i reagować w sytuacjach, które mogą trwale ten go naruszyć. Paleta narzędzi edukacji pozaformalnej jest spora: warsztat, trening, konferencja, wizyta studyjna, wymiana młodzieżowa, wolontariat, projekt realizowany przez młodych, młodzieżowa rada, etc. Działania te mają angażować młodych ludzi, być dopasowane do ich możliwości i odpowiadać realnie na ich potrzeby, dostarczać nowych umiejętności, dawać optymalną możliwość wpływu i współdecydowania.

"Duża" polityka młodzieżowa natomiast swoim zasięgiem obejmuje wszystkie obszary rozwoju młodych ludzi, w których państwo może być aktywne, a zatem obok edukacji również rynek pracy, rynek mieszkaniowy, ochronę zdrowia, bezpieczeństwo, dostęp do kultury.

W obu przypadkach istotne jest znaczenie słowa polityka. Oznacza ono strategiczne potraktowanie wspierania młodych ludzi, a więc w sposób systemowy, uporządkowany i zaplanowany. Z polityką młodzieżową mamy do czynienia wtedy, kiedy konkretny obszar wspierania młodych ludzi jest zagospodarowany w pełni, a nie jest wyłącznie zbiorem funkcjonujących na nim programów, projektów czy pojedynczych wydarzeń. Polityka młodzieżowa to systemowe i długofalowe wspieranie młodych ludzi w oparciu o zdiagnozowane potrzeby, wdrażane zgodnie z planem narzędzia, których

efektywność jest w skali całego systemu regularnie mierzona, a w końcu również w oparciu o stabilny i przejrzysty system finansowania. Dotyczy to zarówno obszaru edukacji pozaformalnej, a więc "małej" polityki młodzieżowej, jak i któregokolwiek z wymienionych lub też wszystkich razem elementów "dużej" polityki. Tak rozumianej polityki młodzieżowej w Polsce nie ma, a na poziomie regionalnym pojawiają się jej zaczątki, jak choćby na krótko na Dolnym Śląsku.

Zupełnie inaczej niż w innych krajach Unii Europejskiej, gdzie znajdziemy bardzo stare modele wspierania młodzieży, jak na przykład w Niemczech czy Anglii. Są one silne zarówno pod względem strukturalnym - dobrze zorganizowane i sfederalizowane organizacje pozarządowe, uregulowany status osób pracujących z młodzieżą, stabilne finansowanie - jak również pod względem kultury politycznej, w której działania na rzecz młodzieży są głęboko zakorzenione i mają również swoje miejsce w prawodawstwie. Kwestia młodzieży jest priorytetowa w polityce samej Unii Europejskiej, która na lata 2010 - 2018 przyjęła dwa cele w tym obszarze: zwiększenia równości młodych ludzi na rynku pracy i zwiększenia zaangażowania młodzieży w kwestiach społecznych. Działaniom na rzecz młodzieży dedykowany jest też specjalny unijny program Erasmus Plus, posiadający długo tradycję.

Warto przy okazji podkreślić, że polityka młodzieżowa jest czymś odmiennym od edukacji formalnej, chociaż strategie edukacyjne mogą się w polityce młodzieżowej zawierać. Niemniej jednak przeważnie kwestie te są traktowane rozdzielnie, a wyjęcie kwestii młodzieży z worka problemów dotyczących edukacji formalnej, nadaje zupełnie nową perspektywę patrzenia na rozwój młodych ludzi. Szczególnie widać to na przykładzie polskich samorządów, gdzie problematyka ludzi młodych jest wrzucana do politycznie niezwykle pojemnego worka "edukacji, kultury, sportu i młodzieży", co sprawia że kompletnie w nim ginie i choćby z uwagi na agendę komisji nie ma na nią niemal żadnej przestrzeni.

W Polsce kwestię polityki na rzecz młodzieży dotykało kilka dokumentów, żaden jednak nie stanowił komplementarnej i spójnej strategii państwa. Pewną próbą uregulowania tematyki była Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003 - 2012, która koncentrowała się na następujących obszarach:

- tworzenie i wyrównywanie szans rozwoju, samorealizacji młodego pokolenia,
- stwarzanie szans dla rozwoju własnej aktywności młodego pokolenia,
- przeciwdziałanie marginalizacji młodego pokolenia,
- rozwijanie międzynarodowej współpracy młodzieży,
- zbudowanie systemu informacji młodzieżowej,
- kształcenie i doskonalenie zawodowe dorosłych pracujących z młodzieżą.

Dokument niestety pozostał jedynie opisem pewnej wizji i nigdy nie doczekał etapu wdrożenia, o ewaluacji już nie wspominając. Powrót do tematyki młodzieżowej nastąpił wraz z publikacją rządowego raportu Młodzi 2011, który był bodaj najważniejszym dokumentem w dziejach polskiej państwowości, traktującym o młodych ludziach. Najistotniejszym pytaniem na jakie miał odpowiedzieć, a zarazem fundamentalnym motywem dla którego powstał, było znalezienie sposobu, aby pokolenie Polaków, urodzonych na przełomie transformacji stało się driverem rozwoju Polski. Raport stanowi w tym zakresie świetny portret młodych Polaków a równocześnie jest doskonałą diagnozą szans i ograniczeń, jakie niesie ich wejście w dorosłość. I znowu jednak raport nie doczekał się swojej części wdrożeniowej, czego przyczyną było ponownie nieubłagany cykl wyborczy, którego ofiarą przeważnie padają długofalowe zamysły. Pewnego rodzaju kontynuację można odnaleźć w Programie Aktywna Młodzież, przygotowanym w latach 2012 - 2015 przez zespół ds. polityki na rzecz młodzieży Rady Działalności Pożytku Publicznego Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Program, skierowany do organizacji pozarządowych pracujących z młodzieżą miał uzupełnić brakujący element w pejzażu finansowania działań z młodzieżą: edukację pozaformalną w obszarze rozwoju umiejętności, zdefiniowanych jako kompetencje przyszłości

(umiejętność pracy w zespole, umiejętność pracy w szumie informacyjnym, umiejętność współpracy wirtualnej, umiejętność komunikacji w „realu”, umiejętność pracy projektowej, szybkość uczenia się) oraz rozwój pasji i zainteresowań. Kolejne wybory przerwały zabiegi o sfinansowanie programu.

JAK TO ROBI DOLNY ŚLĄSK

Znacznie lepiej poszło z tworzeniem zrębów polityki młodzieżowej na poziomie regionalnym. Modelowym przykładem jest Dolny Śląsk. Polityka młodzieżowa na Dolnym Śląsku została zainicjowana w 2009 roku, a impulsem do jej stworzenia było Forum Radni – Młodzież „Czy Dolny Śląsk stać na więcej”. Jak się okazało w ciągu kolejnych kilku lat Dolny Śląsk stać było na zdobycie pozycji lidera w rozwiązaniach na rzecz młodych ludzi. Forum Radni – Młodzież dało przyczynek do powołania szeregu instytucji, które w kolejnych latach koordynowały regionalną politykę młodzieżową: Komisji Sejmiku ds. Młodzieży, Dolnośląskiej Rady ds. Młodzieży – federacji organizacji pozarządowych pracujących z młodzieżą, pełnomocnika marszałka ds. młodzieży. Wszystkie te instytucje miały absolutnie innowacyjny charakter w skali kraju, a to dawało Dolnemu Śląskowi pełne prawo do tytułu lidera w polityce młodzieżowej. Ich współdziałanie, tworzące efekt synergii dla budowania systemu wsparcia młodych ludzi, oparte było o mechanizm miękkiej koordynacji i wypracowywania rozwiązań w procesie zinstytucjonalizowanego dialogu, dla którego centralną przestrzenią było forum Komisji Sejmiku. Powołanie jedynej w Polsce komisji regionalnej ds. młodzieży otwierało zupełnie nową przestrzeń polityki regionalnej, bowiem wyjmowało młodzież zarówno z kontekstu edukacji. Ta właśnie odrębność, która pozwoliła na spokojne prace nad nową polityką w regionie - stanowiła absolutną innowację na tle innych samorządów w Polsce. Zamyśl ten jednakże byłby niepełny, gdyby po stronie społecznej nie pojawił się właściwy partner - Dolnośląska Rada ds. Młodzieży, pierwsza w Polsce branżowa federacja organizacji pozarządowych, zrzeszająca organizacje pracujące na rzecz młodzieży. Regionalny, branżowy i federacyjny charakter organizacji, do której od początku przystąpiły niemal

wszystkie istotne na Dolnym Śląsku organizacje pozarządowe - stwarzały doskonałe warunki do dialogu i wypracowywania rozwiązań w przestrzeni publicznej.

Bardzo szybkie tempo powstawanie tych struktur w efekcie przeprowadzenia Forum Radni - Młodzież pokazywało w jak ważną i niewypełnioną przestrzeń konferencja ta trafiła. Właściwie w ciągu paru miesięcy powstał na Dolnym Śląsku spójny system regionalnej polityki młodzieżowej. Powstał zaś dzięki temu, że zarówno strona instytucjonalno - polityczna i strona pozarządowo - społeczna zorganizowały bardzo sprawnie i z dużą dozą elastyczności koniecznej do podjęcia współpracy w zupełnie nowym obszarze, swoje przedstawicielstwa, które do tego jeszcze podjęły ze sobą dobrą współpracę. Sukces więc był wynikiem dwóch elementów: skutecznej organizacji wewnętrznej i dobrej współpracy.

Nie da się rzecz jasna w pełni opisać przyczyn sukcesu tego systemu bez opowiedzenia o jego części wykonawczej, która przypisana była do funkcji Pełnomocnika ds. Młodzieży Marszałka Województwa Dolnośląskiego. Powołanie odpowiedniego pełnomocnika dopełniało funkcyjnie system i pokazywało realną wolę polityczną rozwijania na Dolnym Śląsku systemowych rozwiązań na rzecz młodzieży. Bez woli politycznej system ten by nie zaistniał i jest to ważne w kontekście jego dalszych losów, ale również w poszukiwaniu przyczyn braku polityki młodzieżowej w skali całego kraju.

Efektom pojawienia się i dobrej współpracy instytucji polityki młodzieżowej były decyzje o utworzeniu mechanizmów jej finansowania. Warto podkreślić tę kolejność: finansowanie pojawiło się wtedy, kiedy zostały zbudowane fundamenty, gwarantujące właściwe wykorzystanie pieniędzy w postaci zdiagnozowanych potrzeb i stworzonego programu. Niech będzie to ważna wskazówka dla wielu środowisk pozarządowych, które swoje żądania rozpoczynają (i nierzadko kończą) od wezwania do zwiększenia nakładów budżetowych na realizowane przez nie projekty. Właściwa droga to budowa systemu powiązanych ze sobą instytucji, które potrafią zdiagnozować problemy społeczne, zbudować narzędzia ich rozwiązywania i skutecznie je wdrażać. Również w przypadku Dolnego Śląska nie zabrakło poważnej diagnozy społecznej, dotyczącej problematyki młodzieży. W latach 2010 – 2013, dzięki aktywności Komisji ds. Młodzieży Sejmiku Województwa Dolnośląskiego powstała grupa dokumentów, diagnozujących sytuację młodych ludzi w regionie i proponujących rozwiązania systemowe: Dokumentacja

analityczno-diagnostyczna w zakresie kondycji młodzieży, Propozycje do uzupełnienia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku o problematykę młodzieżową, Raport dotyczący opracowań w zakresie problematyki młodzieżowej na Dolnym Śląsku, Młodzi Dolnego Śląska 2013. Raporty opierają się zarówno o analizę danych statystycznych, zgromadzonych w instytucjach publicznych, jak i źródła edukacji pozaformalnej. Mocną stroną tego materiału są części, dotyczące rekomendacji, propozycje rozwiązań i modeli wdrożeniowych. Szczególnie, że część z nich znalazła swoje zastosowanie w rzeczywistości Dolnego Śląska. Dokumenty te współgrały z rządowym raportem Młodzi 2011, najważniejszym bodaj dokumentem, dotyczącym młodzieży w historii polskiej państwowości. Równocześnie nieustająco wskazywały one poważny kłopot w diagnozowaniu sytuacji młodych ludzi: brak wyodrębnionej kategorii młodzież w statystykach państwowych i danych instytucjonalnych. Często bowiem młodzież podzielona jest między obszary osób uczących się i aktywnych zawodowo lub wrzucana do szerokiej kategorii osób w wieku 15 - 25 lat, podczas gdy wiedza o rozwoju człowieka wyraźnie wskazuje na odrębność grupy młodzieży (okres uczenia się na etapie edukacji ponadpodstawowej) i młodych dorosłych (18/19 do 25/26). Elementem, który znacząco uzupełniał stan wiedzy o młodych ludziach były rozmaite raporty z konferencji typu open space, a więc prowadzonych metodą, która gwarantowała bezpośredni głos młodych ludzi.

W efekcie sporządzonej diagnozy powstał dokument, przyjęty przez Komisję ds. Młodzieży, określający założenia i cele regionalnej polityki młodzieżowej. Wykonawczą część tej strategii powierzono organizacjom pozarządowym, które otrzymywały zadania w rokrocznym konkursie. Warto podkreślić dbałość o przyjazność procedur konkursowych i realną współpracę między pełnomocnikiem ds. młodzieży, odpowiedzialnym za wdrażanie polityki młodzieżowej a organizacjami pozarządowymi, które choćby przez Dolnośląską Radę ds. Młodzieży miały wpływ na procedury i założenia merytoryczne. Efektem tej polityki było pojawienie się licznych drobnych działań na rzecz młodzieży, przeważnie w wymiarze lokalnym, ale również innowacyjnych projektów, jak wsparcie młodzieży opuszczającej domy dziecka, czy flagowe projekty, jakimi były Młodzieżowy Sejmik Województwa Dolnośląskiego i portal czasu wolnego młodzieży fajnie.org.

W ten sposób na Dolnym Śląsku powstał kompletny system wspierania pozaformalnego młodzieży. Od stworzenia instytucji ramowych dla systemu, diagnozy potrzeb młodych ludzi, wyznaczenia strategicznych celów po regularne finansowanie działań organizacji pozarządowych pracujących z młodzieżą, które tę strategię realizowały. W szczytowym momencie swojego rozwoju polityka młodzieżowa na Dolnym Śląsku stała przed kilkoma wyzwaniami. Pierwsze wynikało z niedoskonałości narzędzi diagnostycznych. Dostępne dane publiczne w małym stopniu pozwalają precyzyjnie wyodrębnić młodzież jako grupę społeczną. Wiele obszarów, jak choćby kultura czasu wolnego, w ogóle jest poza wiedzą instytucjonalną i wymaga odrębnych badań. Niewielką pomocą są tu ośrodki akademickie, których analizy są nierzadko prowadzone w bardzo hermetycznie wydzielonych zakresach i mają małą wartość praktyczną. W konsekwencji tego wszystkiego, obraz młodych ludzi jest pełen białych plam, nieuporządkowany, a diagnozy nie pozwalają odpowiedzieć na wiele ważnych pytań. W następstwie trudności pojawiają się w momencie ewaluacji, która może dotyczyć pojedynczych działań, ale niezwykle trudno przeprowadzić ją na poziomie systemowym.

Drugie wyzwanie dotyczyło rozległości systemu, który to wskaźnik jest wypadkową dwóch elementów: ilości środków przeznaczanych na działania z młodzieżą oraz wielkości sieci organizacji pozarządowych pracujących z młodzieżą na terenie województwa. Szczególny problem stanowi fakt koncentracji większości organizacji na terenie Wrocławia i śladowe działania dla młodzieży na terenie niektórych powiatów przy generalnie słabej obecności organizacji poza stolicą Dolnego Śląska. W obu tych przypadkach istniejący stan jest niezwykle odległy od zadowalającego i nie pozwala w żaden sposób uzyskać efektu skali, który przełożyłby się zarówno na możliwość dostrzeżenia efektów na poziomie statystycznym, jak i w obszarze wizerunkowym. Mówiąc krótko: zbyt mało zasobów sprawia, że działania na rzecz młodzieży nie są widoczne w skali regionu. Trzecia kwestia wydaje się być fundamentalna i determinująca rozwiązanie dwóch poprzednich. To słabość instytucji ramowych: federacji organizacji pozarządowych i jej partnera po stronie samorządu czyli Komisji Sejmiku ds. Młodzieży. To dwie instytucje, które zainicjowały proces tworzenia systemu i można je nazwać jego strażnikami. Ich słabość musiała zatem przekuwać się na słabość całego systemu i w efekcie doprowadzić do jego upadku. Analogicznie ich wzmocnienie byłoby szansą na

rozwój całego projektu regionalnej polityki młodzieżowej. Natomiast przyczyn słabości należy upatrywać w sferze kulturowej: z jednej strony w niechęci do zrzeszania się i współdziałania, wynikających z niskiego poziomu zaufania między Polakami, z drugiej w braku zakorzenienia kwestii młodzieży w sferze publicznej. W ten sposób zarówno dla Dolnośląskiej Rady ds. Młodzieży, jak i Komisji Sejmiku ds. Młodzieży barierą było to samo, co na początku stanowiło ich siłę - bycie nowym tworem, którego miejsce w porządku społecznym nie jest jasne. W 2014 roku kolejny cykl wyborczy zakończył rozwój dolnośląskiej polityki młodzieżowej i obecnie trwa jej systematyczny rozpad. Ale przykład jak to robić pozostał do naśladowania w innych częściach Polski.

ZRÓB SOBIE WŁASNĄ POLITYKĘ MŁODZIEŻOWĄ

Dla tych, którzy chcą wdrożyć lokalną strategię na rzecz młodzieży - opis kilku ważnych kroków do wykonania.

Pierwszy to jasne zdefiniowanie wszystkich, którzy taką strategią mogą być zainteresowani. Na pewno znajdą się w tej grupie sami młodzi ludzie, ci którzy z nimi pracują zarówno w szkołach, jak i w obszarze edukacji pozaformalnej - w organizacjach pozarządowych, ośrodku kultury, biznesie edukacyjnym, etc. W grupie "udziałowców" znajdą się również na pewno rodzice, decydenci i szeroko pojęta lokalna społeczność. Warto również przeanalizować dla każdego konkretnego przypadku, czy nie będzie to ktoś jeszcze. O każdej grupie należy zebrać maksymalnie dużo informacji, dotyczących potrzeb, poglądów i doświadczeń w obszarze młodzieży. Najwięcej oczywiście uwagi w takiej diagnozie należy poświęcić samej młodzieży, dzieląc wiedzę o niej na kwestie dotyczące edukacji, czasu wolnego, możliwości i ograniczeń rozwojowych, aspiracji, kwestii zdrowia i bezpieczeństwa, rynku pracy - wszystko to analizując w kontekście lokalnym i regionalnym. Źródłem takiej wiedzy mogą być zarówno dane urzędowe, jak i inne raporty i badania, ale także wywiady, rozmowy, obserwacja, a być może pojawi się konieczność zrealizowania oddzielnych badań. W tym kroku należy również

przeanalizować dotychczas podejmowane działania lokalne na rzecz młodzieży, zarówno te wynikające z oficjalnych strategii i programów, jak i pojedyncze projekty i inicjatywy - wszystkim im warto się przyjrzeć pod kątem efektów, jakie przyniosły oraz źródeł sukcesu lub porażki.

Z tak porządnie wykonanej diagnozy wyłoni się mapa potrzeb młodych ludzi - podstawa do zbudowania strategii ich wsparcia. Będą to te obszary, gdzie ważne potrzeby młodych ludzi są ograniczone barierami od nich niezależnymi a instytucje nie reagują w ogóle lub w niewystarczający sposób. W tym miejscu istotne jest zdefiniowanie tych potrzeb tak, aby były one zrozumiałe i aby można było później zweryfikować stopień ich zaspokojenia. Na tym etapie warto porozmawiać ze wszystkimi zainteresowanymi strategią grupami, czy tak określone potrzeby są adekwatne, zrozumiałe i czy wszystko co ważne, zostało ujęte.

Kolejny krok to cele strategii w wymiarze czasowym, a więc co da się rozwiązać w ciągu roku, co wymaga pięciu lat, a co jest ogólną wizją rozwoju lokalnej społeczności w kontekście młodych obywateli. W tym miejscu wręcz nie należy mówić o konsultacjach, ale o jak najszerszym włączeniu rozmaitych grup w formułowanie celów. Im większa partycypacja obywateli w tworzeniu celów strategii, tym bardziej będzie to strategia żywa, realnie należąca do lokalnej społeczności, a tym samym daje to większe szanse na jej faktyczną realizację. Ważne aby cele były realne, to znaczy na miarę możliwości lokalnej społeczności. Lepiej rozwiązać jeden konkretny problem niż stworzyć bogaty w wizje dokument, który nie przekroczy swoich papierowych ram.

Krok następny jest już bardziej ekspercki. Wymaga dobrania określonych narzędzi do realizacji poszczególnych celów i zaplanowania agendy ich wdrażania. W tym kroku kluczowa jest również rola decydentów w określeniu siatki finansowania strategii. W końcu należy zaplanować mechanizm niezależnego monitoringu i ewaluacji ustalonych parametrów, które będą wskazywały postęp w realizacji strategii. Ostatni punkt planowania to wskazanie osób i instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie strategii.

Natomiast samo wdrażanie warto rozpocząć od poważnego opowiedzenia w lokalnej społeczności o tym co to za strategia i czemu służy. Im bardziej będzie jasne, jak

ważne jest wspieranie młodych ludzi - tym większa szansa na sukces całego przedsięwzięcia.

A WŁAŚCIWIE PO CO

Warto bowiem zdawać sobie sprawę z konsekwencji posiadania i nieposiadania polityki młodzieżowej. Młodzież to jeden z priorytetów samej Unii Europejskiej, wobec którego jesteśmy kompatybilni wyłącznie w wąsko rozumianym obszarze edukacji formalnej. Ta priorytetowość, i to jest drugi ważny argument za polityką młodzieżową, to rozumienie, że to od młodych zależy przyszłość kraju, Europy, świata... Inwestowanie w młodych to inwestowanie w przyszłość. I to wcale nieodległą, bo to dwudziestokilkuletni ludzie decydują już o założeniu rodziny, posiadaniu dzieci, miejscu życia i płacenia podatków, a w końcu również o swoich wyborach politycznych. Jeśli państwo oczekuje określonych zachowań w tych sferach, związanych na przykład z problematyką demografii, rynku pracy, aktywności obywatelskiej - to musi zainwestować w warunki, które będą sprzyjać takim decyzjom młodych. Pozostawienie młodych samemu sobie skutkuje tym, co mamy okazję obserwować obecnie: politycznemu wzrostowi znaczenia ruchów skrajnych i populistycznych, emigracji, spadającej dzietności, rosnącemu poczuciu frustracji i niezadowolenia z funkcjonowania państwa. I kiedy nie istnieją profesjonalne organizacje pozarządowe, to nie istnieją żadne bufory dla tej frustracji i niezadowolenia. Kiedy nie istnieją porządne mechanizmy diagnozowania stanu potrzeb młodych, to nie pojawiają się żadne ostrzeżenia przed gwałtownie objawiającymi się zagrożeniami ani żadne narzędzia skutecznej interwencji, jak choćby w przypadku dopalaczy. Jeśli nie istnieje porządny system edukacji pozaformalnej, to nie ma żadnej możliwości przygotowania młodych ludzi do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy, w obliczu potrzeb wobec których edukacja formalna jest już dawno bezradna i przestarzała. Nie chodzi tylko o to, że istnienie polityki na rzecz młodzieży przynosi dużo korzyści, ale rzecz w tym, że jej brak powoduje ogromne straty. Ma ona również ogromne znaczenie w swoim wymiarze regionalnym. Pozwala jednym regionom pozycjonować się jako patrzącym w przyszłość, myślącym innowacyjnie, stawiającym na rozwój, który

zawsze jest kojarzony z młodością. A takie postrzeganie ma znaczenie szczególnie dla państw rozwijających się, których regiony konkurują o przyciągnięcie kapitału, ekspertów i zaistnienie na mapie globalnego biznesu.

TAK TO SIĘ ROBI

Konkretnych narzędzi pracy z młodzieżą jest sporo, część z nich została wymieniona na początku. A oto dwa konkretne przykłady, tego jak młodych ludzi można aktywizować do działania w lokalnej społeczności: jeden to pojedynczy program, drugi przykład to opis wielu lat pracy w lokalnej społeczności.

Instytut Edukacji Społecznej oraz Urząd Miasta Wrocławia realizują od 2014 roku Młodzieżowy Budżet Obywatelski Wrocławia. Dzięki niemu można skorzystać ze środków publicznych na realizację autorskich projektów o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, sportowym lub społecznym. Do udziału w Konkursie zapraszane są minimum 3-osobowe grupy nieformalne młodzieży w wieku do 21 roku życia mieszkającej i/lub uczącej się na terenie Wrocławia w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W ramach Młodzieżowego Budżetu Obywatelskiego Wrocławia każda z grup może ubiegać się o dofinansowanie projektu w kwocie maksymalnej 1.000,00 złotych. Młodzieżowy Budżet Obywatelski Wrocławia to przede wszystkim wsparcie kreatywności, przedsiębiorczości i zaangażowania młodzieży w życie społeczności lokalnych. Jego podstawą są zatem innowacyjne i ważne z punktu widzenia młodych przedsięwzięcia. W Młodzieżowym Budżecie Obywatelskim to nie pieniądze są najważniejsze. Realizacja każdego projektu wymaga ważnych umiejętności: diagnozowania lokalnych potrzeb, planowania i dobrej pracy zespołowej, umiejętności organizacyjnych. Te umiejętności każda z grup nieformalnych startujących w Konkursie będzie miała okazję trenować. Młodzieżowy Budżet Obywatelski Wrocławia to żywa lekcja przedsiębiorczości i obywatelskości dla młodych mieszkańców miasta.

Szczegółowe zasady ubiegania się o grant, zrealizowane dotąd projekty dostępne są na stronie: www.mlodziowybudzet.ies.org.pl.

Drugi przykład dobrej praktyki to realizowany przez 10 lat program wspierania młodych ludzi w Oławie. Składało się na niego wiele rozmaitych projektów. Odbyło się 10 edycji legendarnego MoSuSu - projektu Młodzi o Sobie u Siebie, w trakcie którego młodzieżowi liderzy, wspierani szkoleniowo, zrealizowali dziesiątki samodzielnych inicjatyw społecznych, zostało zorganizowanych 9 międzynarodowych konferencji poświęconych młodym liderom i pracy z nimi z udziałem wybitnych praktyków i badaczy, kilkanaście międzynarodowych spotkań młodzieży, reaktywacja młodzieżowej rady miasta, wspieranie wolontariatu, organizowanie letnich wyjazdowych treningów umiejętności interpersonalnych dla młodych ludzi, ale również wspieranie dorosłych, którzy pracują z młodzieżą programami szkoleniowymi dla animatorów, trenerów i nauczycieli, a w końcu zainicjowanie Oławskiego Centrum Rozwoju Społecznego, które zinstytucjonalizowało ten ogromny projekt animacji lokalnej społeczności. I z pewnością nie jest to koniec.

Paweł Dębek

Coach, trener i doradca. Psycholog zdrowia, socjolog organizacji i zarządzania. Partner w Studio Rozwiązań, firmie szkoleniowej, specjalizującej się w coachingu młodych managerów, szef Instytutu Edukacji Społecznej, think-tanku pracy z młodzieżą. Ukończył renomowane szkoły psychoterapii, socjoterapii i psychologicznego treningu grupowego. Ma doświadczenie 15 lat pracy z ludźmi i ponad 5000 godzin prowadzenia szkoleń i coachingu. Specjalizuje się w treningu umiejętności interpersonalnych, coachingu managerskim, szkoli i superwizuje coachów i trenerów – był autorem programów i trenerem wiodącym podczas kilkunastu edycji Szkoły Młodych Trenerów i Polsko – Angielskiej Szkoły Trenerów Młodzieżowych. Ekspert w zakresie pracy z młodymi ludźmi. Od 2001 roku związany jest z rozwojem lokalnym i pracą z młodzieżą jako członek zarządów i rad nadzorczych wielu organizacji o charakterze think-tankowym, szkoleniowym i federacyjnym, m.in. jest współtwórcą i przewodniczącym Dolnośląskiej Rady ds. Młodzieży, przewodniczącym rady Izby Gospodarczej Europy Środkowej, był członkiem zarządu Polish Governance Institute. Jako doradca administracji publicznej współtworzył rozwiązania systemowe na rzecz ludzi młodych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Autor wielu raportów, analiz i dokumentów strategicznych z tego obszaru, w tym ekspertyz dla Instytutu Obywatelskiego. Był członkiem rządowego zespołu ds. młodzieży, kierowanego przez Szefa Doradców Strategicznych Premiera RP, w wyniku prac którego powstał raport „Młodzi 2011”. Od 2012 roku jest członkiem Rady Działalności Pożytku Publicznego Ministra Pracy i Polityki Społecznej, kieruje zespołem ds. polityki na rzecz młodzieży. Doradza instytucjom związanym ze zdrowiem publicznym i sportem. Prowadził innowacyjne programy rozwoju liderów w lokalnych społecznościach. Za swoje działania odznaczony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego.

Publikacja wydana w ramach projektu *Dobre praktyki budowania polityki młodzieżowej* realizowanego przez Fundację dla Edukacji Społecznej przy wsparciu finansowym ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

FUNDACJA DLA EDUKACJI SPOŁECZNEJ

Fundacja dla Edukacji Społecznej została powołana przez Instytut Edukacji Społecznej, organizację pozarządową o 15 letnim doświadczeniu w działalności społecznej. Zadaniem Fundacji jest realizacja strategicznych projektów w obszarze rozwoju społecznego młodych ludzi. Fundacja korzysta z doświadczenia i umiejętności ekspertów Instytutu, koncentrując się na tych obszarach życia społecznego i rozwoju młodzieży, które wymagają szczególnego wsparcia.

INSTYTUT EDUKACJI SPOŁECZNEJ

THINK-TANK PRACY Z MŁODZIEŻĄ

Od 2001 roku w ponad 100 projektach zespół trenerów Instytutu przeprowadził 10 tysięcy godzin szkoleń i coachingu, nasi eksperci uczestniczyli w tworzeniu ważnych raportów i strategii dotyczących młodzieży, budowaliśmy regionalne i ogólnopolskie rozwiązania systemowe na rzecz ludzi młodych.

DZIAŁANIA Z MŁODZIEŻĄ

Przez ponad 10 lat prowadziliśmy wieloletnie programy wspierania aktywności młodych ludzi w społecznościach lokalnych Wrocławia i Oławy. Wdrożyliśmy we Wrocławiu pierwszy w Polsce młodzieżowy budżet obywatelski. Przeprowadziliśmy kilkanaście regionalnych programów szkolenia animatorów i liderów. Przeprowadziliśmy kilkaset warsztatów

i treningów dla tysięcy młodych ludzi z zakresu umiejętności społecznych. Zorganizowaliśmy w Oławie 9 międzynarodowych konferencji Młodzi liderzy w społecznościach lokalnych. Wśród gości znaleźli się wybitni naukowcy, politycy, pracownicy młodzieżowi i młodzi ludzie z wielu krajów europejskich. Organizowaliśmy międzynarodowe spotkania młodzieży. Naszymi stałymi partnerami są liderzy angielskiego sektora pozarządowego z Herefordshire.

ZARZĄDZANIE KOMUNIKACJĄ MŁODZIEŻOWĄ

Inicjujemy procesy komunikacji w środowiskach lokalnych i regionalnych poprzez wdrażanie narzędzi zarządzania komunikacją i moderowanie przepływu informacji. Dzięki animacji lokalnego środowiska młodzieżowych liderów powstało Sieć dzieje w Oławie, system komunikacji młodzieżowej skupiający i angażujący młodych ludzi. Nasz zespół stworzył i prowadzi portal fajnie.org dla młodzieży i organizacji z Dolnego Śląska.

SZKOLENIE OSÓB PRACUJĄCYCH Z MŁODZIEŻĄ

Wiele lat pracy z grupami pozwoliło nam na wypracowanie autorskiej metodyki szkoleniowej. W oparciu o te doświadczenia prowadzimy innowacyjne i uznane programy szkolenia trenerów i coachów. W latach 2007 – 2011 przeprowadziliśmy 5 edycji Szkoły Młodych Trenerów dla osób, które stawiają pierwsze kroki w karierze trenerskiej. Wprowadzamy do Polski standardy zawodu pracownika młodzieżowego. Od 2010 roku realizujemy Polsko – angielską Szkołę Trenerów Młodzieżowych, nowatorski w skali europejskiej międzynarodowy program szkolenia osób pracujących z młodzieżą w obszarze edukacji pozaformalnej. Wiosną 2015 roku rozpocznie się szósta, ostatnia edycja Szkoły. Na początku 2016 roku zaprezentujemy program Szkoły pracy z młodzieżą, skoncentrowanej na treningu kluczowych kompetencji. Prowadzimy superwizję grupową i indywidualną dla osób pracujących z młodzieżą.

POLITYKA MŁODZIEŻOWA

Jesteśmy inicjatorami i współautorami nowoczesnej polityki na rzecz młodzieży na szczeblu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Współuczestniczyliśmy w powołaniu i doradzaliśmy Komisji ds. Młodzieży Sejmiku Województwa Dolnośląskiego. Byliśmy współarchitektami regionalnego systemu finansowania działań z młodzieżą. Jesteśmy w gronie członków założycieli Dolnośląskiej Rady ds. Młodzieży – pierwszej w Polsce federacji organizacji

pozarządowych działających na rzecz młodzieży. Nasz zespół kieruje działaniami Rady nieprzerwanie od 2010 roku. Szef Instytutu, Paweł Dębek jest członkiem Rady Działalności Pożytku Publicznego Ministra Pracy i Polityki Społecznej. W ramach prac Rady kieruje zespołem ds. polityki na rzecz młodzieży.

RAPORTY, BADANIA I ANALIZY

Nasi eksperci byli zaangażowani w tworzenie wielu dokumentów strategicznych, analiz, raportów i badań dotyczących młodzieży, m.in.: raportów Młodzi 2011 i Młodzi Dolnego Śląska 2013, Propozycji do uzupełnienia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku o problematykę młodzieżową, rządowego Programu Aktywna Młodzież. Prowadzimy blog o pracy z młodzieżą, ważne informacje z tego obszaru publikujemy w mediach społecznościowych, a przegląd najważniejszych informacji dla osób pracujących z młodzieżą przesyłamy co dwa tygodnie w newsletterze.

PARTNERZY

Realizowaliśmy projekty na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu, urzędów miejskich Wrocławia i Oławy oraz Urzędu Gminy Kłodzko.